

Faza deziluzije

»Če [Erika Žnidaršič] ostane tam kot novinarka javne RTV, je zaščiten in se lahko brani. Če da odpoved in gre stran, je jutri nikjer več ne bo,« je dejal politični komentator in novinar Peter Jančič v oddaji *Ura resnice* 13. februarja 2026, ko ga je voditelj vprašal, ali bi morala Erika Žnidaršič zaradi domnevne cenzure oddaje *Tarča* protestno odstopiti.

Stavek se me ni dotaknil toliko zaradi konkretnega primera kot zaradi njegovega širšega pomena. V njem je ujeta dilema, s katero se tudi v stroki skladnosti in etike poslovanja srečujemo pogosto: če posameznik odneha, sistem zmaga, če vztraja, pa tvega osebno ceno. Odvetnikom, ki zastopamo žvižgače, ki po razkritjih izgubijo službo, položaj ali profesionalni ugled, je ta dilema še posebej znana.

Zdi se, da smo v fazi deziluzije, torej v fazi, ko iluzija o linearni zgodbi napredka na področju skladnosti in etike poslovanja razpade. Dandanes namreč voditelji, kot je Donald Trump, relativizirajo ali celo ukinjajo pravila in dobre prakse, ki niso v skladu z ekonomskimi interesi njih samih in njihovih podpornikov. Leta 2025 je Trump z izvršnim ukazom najprej »zamrznil«, nato pa prilagodil prioritete ameriškega *Foreign Corrupt Practices Act*, med drugim v korist panog, kot je naftna in plinska industrija. Regulatorne agencije, kot je *Securities and Exchange Commission*, bistveno manj učinkovito izvajajo program za zaščito prijaviteljev, saj izplačujejo manj nagrad. Globalni standardi, ki so se gradili desetletja, se vse pogostejše predstavljajo kot ovira ekonomskim interesom. Tudi doma spremljamo ponavljajoče se zgodbe o sumih korupcije v državnih podjetjih, o kadrovskih omrežjih in o tistem prilagajanju pravil. Organi pregona so kadrovske podhranjeni, politično kadrovanje na vrhu pa poskrbi, da zadeve ostajajo v predalih. Ko pomislimo na Juliana Assangea, Edwarda Snowdena ali Ivana Galeta in dr. Tomaža Noča, se prav tako zdi, da je cena razkrivanja sistemskih nepravilnosti precej višja od družbene podpore, ki jo ti posamezniki prejmejo. Sporočilo, ki ga mnogi slišijo, je, da se sistem prilagodi, posameznik pa nosi posledice.

Zato ni nenavadno, da se tisti, ki delamo na področju skladnosti in etike, na trenutke vprašamo, ali je naše delo sploh še relevantno. Po eni strani ocenjujemo tveganja, vzpostavljamo sisteme skladnosti, notranje prijavne poti, izobražujemo zaposlene in pripravljamo poročila. Po drugi strani pa v najbolj gledanem terminu na nacionalni televiziji spremljamo dogodke, ki močno spominjajo na cenzuro poročanja o korupciji na najvišji ravni. Skoraj istočasno ameriška pravosodna ministrica v kongresu osebno diskreditira kongresnike, ne da bi jasno odgovorila na vprašanja o tem, ali organi pregona sploh preiskujejo gospodarstvenike in politike, povezane z afero Epstein. Zdi se, kot da smo priča le še rušenju in razgradnji – ne le pravne države, temveč tudi osnovnih etičnih standardov. Zato tudi ni presenetljivo, da Transparency International ponovno ugotavlja nazadovanje Slovenije na indeksu zaznave korupcije, in da opozarja, da formalni protikorupcijski okviri sicer obstajajo, vendar njihovo izvajanje, nadzor in politična odgovornost pogosto ne sledijo deklariranim ciljem.

Vendar pa deziluzija ne pomeni nujno poraza. Sociološko in pravno gledano je to faza, v kateri se razkrije razkorak med normativnimi vrednotami in dejanskimi praksami. Razočaranje lahko vodi v umik ali cinizem, lahko pa tudi v zrelejšo, bolj reflektirano obliko angažmaja. Strokovnjaki za skladnost in etiko poslovanja vemo, da cinizem ni rešitev, saj je etiko treba nenehno braniti. Vsak pri sebi ve, kateri je najmanjši korak, ki ga lahko v ta namen naredi že danes. Delujemo torej kljub omejitvam, kar je že v samem jedru našega poslanstva. Pomaga tudi zavedanje, da so družbeni in pravni sistemi vedno v nastajanju in nikoli dokončani. Razočaranje zato ne pomeni propada vrednot, temveč opozorilo, da je treba delo nadaljevati.

Ni se nam treba umakniti, seveda vse dotlej, dokler umik ne postane nujen za zaščito lastne integritete. Kar pa je že zgodba za kdaj drugič.

Jerica Jančar, odvetnica

Soustanoviteljica in članica strokovnega odbora EISEP

Ljubljana, 17. 2. 2026